

anthropos

Kultūrų reprezentavimas: antropologinė perspektyva

Atmintinė

Reprezentavimo iššūkiai -> galimi sprendimai

Etno/eurocentrizmo problema -> kontekstualumas ir refleksyvumas

Etnocentrizmas ir eurocentrizmas – tai pažiūra, kuomet manoma, kad, pirmuoju atveju, kultūra, iš kurios pozicijos žvelgiama, antruoju atveju, Europos ir Vakarų civilizacija yra geriausia. Mūsų vertybės, elgsena, menas ir mokslas, politika ir ekonomika tampa kitų kultūrų vertinimo matu. Vadovėliuose etnocentrizmo ir eurocentrizmo apraiškas galima atpažinti iš vartojamų terminų, pavyzdžiui: „primityvus/-i/-*“, „neišsivystęs/-čiusi/-*“, „atsilikęs/-usi/-*“ ir kt. Kultūros pasiekimai vertinami juos lyginant su vakarų kultūra, pavyzdžiui, neprisitaikė ar neperėmė vakarų kultūros ir mokslo laimėjimų. Kalbant ne apie vakarų kraštus, dažnai pabrėžiamos socialinės ir ekonominės problemos, o apie Europą ir JAV pateikiama daugiau teigiamos informacijos. Siekiant išvengti tokių reprezentavimo klaidų, labai svarbus kontekstualumas ir refleksyvumas. Kultūra turi būti suprantama iš tos kultūros vidinės logikos, istorijos kompleksiskumo ir šiandienos konteksto. Siektina ugdyti mokinių savirefleksyvumą – gebėjimą svarstyti, kodėl apie kitas kultūras mes galvojame būtent taip, o ne kitaip.

Kiekybinis žvilgsnis -> kokybinis žvilgsnis

Vadovėlių ir mokomosios medžiagos rengėjai susiduria su didžiuliu kiekiu informacijos, kurį reikia apibendrinti ir pateikti. Tam tikro lygio apibendrinimas neišvengiamas, kai norima apskritai kažką pasakyti apie kultūras, jų žmones ir bendruomenes. Vis dėlto svarbu atkreipti dėmesį, kad dažnai mokymosi turinyje siekiama aprėpti ir apibūdinti labai didelius regionus, suklasifikuoti kultūras pagal tam tikrus bruožus, išskirti tam tikras esmines kultūrinės savybes. Tokiu būdu sudaromos prielaidos atsirasti stereotipams ir pateikti paviršutinišką informaciją. Tačiau autoriai gali kelti tikslą supažindinti mokinius su skirtingomis kultūromis, pristatydami ne keletą bruožų apie jas, bet mokydami, kaip galima galvoti apie kultūras ir kultūrinius skirtumus šiuolaikiniame pasaulyje, remiantis antropologijos bei kultūrų studijų principais ir pasirenkant pavyzdžių iš skirtingų regionų.

Mokykloje svarbu diegti suvokimą, kad visi kultūriniai žmonių elgesio ir veikimo skirtumai, kad ir kokie keisti ir svetimi atrodytų, gali būti suprantami ir įgauti prasmę, jei tik mes apie juos pakankamai žinome. Vietoje plačių apibendrinimų gilinimasis į vieną ar kelias labai konkrečias grupes arba į skirtingas konkrečias kultūrinės praktikas gali būti daugeliu atvejų naudingesnis pratimas.

* – neįvardinta lytis

Egzotizavimo problema -> daugiabalsiškumas

Pasirinkdami viename ar kitame kontekste pristatyti kitą nei savo kultūrinę grupę, neišvengiamai turime priimti nelengvus sprendimus: kokius kultūrinius aspektus ir praktikas aptarti, o kuriuos palikti už vadovėlio ar kitos mokymosi priemonės ribų. Kokias nuotraukas pasirinkti vienai ar kitai kultūrinei grupei pavaizduoti? Kultūrinio kompleksškumo redukovimas neišvengiamas. Dažnai pasirenkami elementai, kurie pabrėžia tų žmonių grupių kultūrinį ir socialinį kitoniškumą, kurį paprasčiau parodyti tokiais elementais kaip, pavyzdžiui, tradiciniai rūbai, ritualinės apeigos, šokiai, liaudies menas. Tokiame vaizdavime nėra nieko netinkamo, tačiau tai tik dalis realybės. Tokiais pasirinkimais galime stiprinti egzotinio „kito“ vaizdinį kaip priešpriešą racionaliam, moderniam, išsivysčiusiam „aš vakariečiui“, kurti kultūrinio „kito“ neadekvatų autentiškumo reikalavimą ir netinkamą pasaulėvaizdį, kuris reprodukuoja kolonijinį mąstymą. Sprendimas nesudėtingas – svarbu parodyti grupės ar kultūros įvairovę. Pavyzdžiui, šalia tradicinių rūbais apsirengusio kaime gyvenančio Zimbabvės gyventojų parodyti pilietinių iniciatyvų dalyvių, žmones miesto gatvėse, ūkininkus ar jų šeimos buitį.

Kas kalba? Už ką kalba? Kaip kalba? -> vietos žmonių balsas

Tai, kokiais žodžiais pasirenkame apibūdinti vieną ar kitą kultūrinę praktiką, kokius epitetus naudojame, kaip konstruojame tekstą, gali iš esmės pakeisti įspūdį, ką ir kaip matome ir suprantame apie aprašomą kultūrą. Siekdami užtikrinti, kad mūsų kuriami kultūrų aprašymai nebūtų tik mūsų pačių kultūros iškreipti atspindžiai, turėtume leisti apie savo kultūrą, kiek tai įmanoma, kalbėti vietiniams žmonėms. Žinoma, visada egzistuos vertimo ir daugybė kitų su kalba susijusių problemų, bet, bent pateikdami vietinių žmonių tikrus pasakojimus apie vieną ar kitą kultūrinę praktiką, mes suteiksime galimybę kultūros atstovams/-ams/-* pačioms/patiems/-* save reprezentuoti. Taigi mūsų tikslas turėtų būti kalbėti ne „už“ kitą kultūrą, o „su“ ja, suteikiant balsą įvairiems/-ioms/-* kultūrinės grupės atstovams/-ėms/-*.

* – neįvardinta lytis